

Pracovníci koželužen v Bangladéši, kde se zpracovává kůže pro výrobu bot, jsou vystaveni zdraví ohrožujícím chemikáliím. Foto: GMB Akash

TRANSPARENTNOST v dodavatelských řetězcích

K čemu potřebujeme transparentnost?

Struktura dodavatelského řetězce kožedělného a obuvnického průmyslu je komplexní a její detaily nám často zůstávají utajeny. Dobře víme, že dodavatelské řetězce obuvnického, kožedělného a oděvního průmyslu jsou spjaty s nebezpečnými pracovními podmínkami, extrémně nízkými mzdami a potlačováním činnosti odborů. Výroba obuvi – obzvláště činění kůže – zahrnuje množství nebezpečných chemických látek¹ a procesů, které ohrožují

¹ Například některá azobarviva, formaldehyd a šestimocný chrom, který během výroby kůže vzniká.

životy a zdraví dělníků a dělnic. Nikdo si nechce připustit, že zrovna jeho boty byly ušity v životu nebezpečných podmínkách. Dokud ale nebudeme vědět, kde se boty vyrábějí, nemůžeme dělat informovaná rozhodnutí a ani nemůžeme přimět značky, aby za špatné podmínky převzaly odpovědnost.

Nedostatek veřejně dostupných informací o dodavatelských řetězcích evropských firem je významnou překážkou ve snaze zvýšit úroveň lidských práv. Dokud

Zřícená továrna Rana Plaza v bagdadéšské Dháce. V jejích troskách zahynulo více než 1 100 dělníků a dělnic.

jsou zatajovány informace o spojení značek s pracovními podmínkami v jejich dodavatelských továrnách, nikdo si nemůže být jistý, že firmy v rámci dodavatelských řetězců respektují svou povinnost identifikovat rizika a aktivně předcházet porušování lidských práv. Transparentnost je proto zásadní podmínkou pro zlepšení podmínek dělníků v celém odvětví. Většina značek ale poskytuje v tomto směru pouze velmi málo informací.

Seznam svých dodavatelů zveřejnily jen některé ze světových značek, například H&M, adidas a Gstar. Jiné připojily další informace, výsledky auditů, akční plány a výši mezd. Neexistuje důvod, proč by i ostatní značky nemohly udělat to samé.

Transparentnost pomáhá dělníkům uplatňovat jejich práva

Odškodnění

Když se v roce 2013 zřítla budova továrny Rana Plaza v Bangladéši, bylo na místě zabito více než 1100 dělnic a dělníků, kteří zde šili oblečení. Aby vůbec mohly rodiny pozůstalých požadovat odškodnění, bylo nutné najít v troskách štítky se jmény příslušných značek. Veřejnosti zcela chyběly informace o tom, které značky v továrně vyráběly své zboží. Transparentní přístup by v případě

obdobné katastrofy umožnil rychlejší vyplacení odškodného postiženým dělníkům, dělnicím a jejich rodinám.

Bezpečnost

Transparentnost ale především pomůže podobným tragédiím předcházet. Na základě Bangladéšské dohody o stavební a požární bezpečnosti (Bangladesh Accord on Fire and Building Safety) proběhly po tragické události v továrně Rana Plaza inspekce ve více než 1500 továrnách. Ve všech byly odhaleny zásadní bezpečnostní nedostatky. Transparentní mechanismy této dohody umožňují, aby byly veškeré výsledky inspekce a plány nápravy přístupné veřejnosti. Je tak pravděpodobnější, že jednotlivé továrny a značky budou podnikat další nezbytné kroky směřující ke zlepšení situace.

Princip transparentnosti zároveň umožňuje, aby se k situaci mohli jednodušeji vyjadřovat dělníci a dělnice z továren. V případě, že se vyskytne bezpečnostní problém, musejí dělníci a dělnice vědět, které značky od dané továrny nakupují, aby je následně mohli o problému informovat. Ne všichni pracující v továrně se dozvědí, jaké označení nakonec vyrobené oblečení ponese. Mohou se totiž podílet na jiných fázích výroby, štítky mohou být v cizím jazyce nebo nést jméno jiné než mateřské společnosti.

V troskách zřícené budovy Rana Plaza se našly štítky značky Cropp.

Větší transparentnost v celém dodavatelském řetězci tedy může přinést bezpečnější pracovní podmínky.

Mzdy a podmínky na pracovišti

Pokud známe průměrné mzdy zaměstnanců na různých pracovních pozicích jak v konkrétní továrně, tak v dalších podobných provozech, mohou se odborové organizace zabývat tím, zda jsou mzdy spravedlivé a zda umožňují zaměstnancům obživu.

Jinde hrají v dodavatelském řetězci důležitou roli domácí pracovníce, které ručně šijí kožené svršky bot. Hotové boty jsou pak k dostání v obchodech se značkovou módou. Domácí pracovníce jsou ale často jakoby neviditelné, vydané na pospas svým zaměstnavatelům a jejich práva jsou ignorována. Značky musejí přiznat roli domácích pracovníc a dát jim stejná práva jako jakýmkoli jiným zaměstnancům.

Odborová práva

Pokud budou značky od dodavatelských továren vyžadovat informace o fungování odborů a kolektivních smlouvách, vyšlou tak továrnám i producentům jasný signál, že podporují posilování práv dělníků.

Díky zveřejnění většího množství informací budou moci odborové organizace a obhájci lidských práv identifikovat dodavatele jednotlivých značek, informovat a organizovat dělníky a dělnice a zajistit spravedlivé pracovní podmínky a mzdy.

Zákazníci se mohou informovaně rozhodovat a přimět značky k odpovědnosti

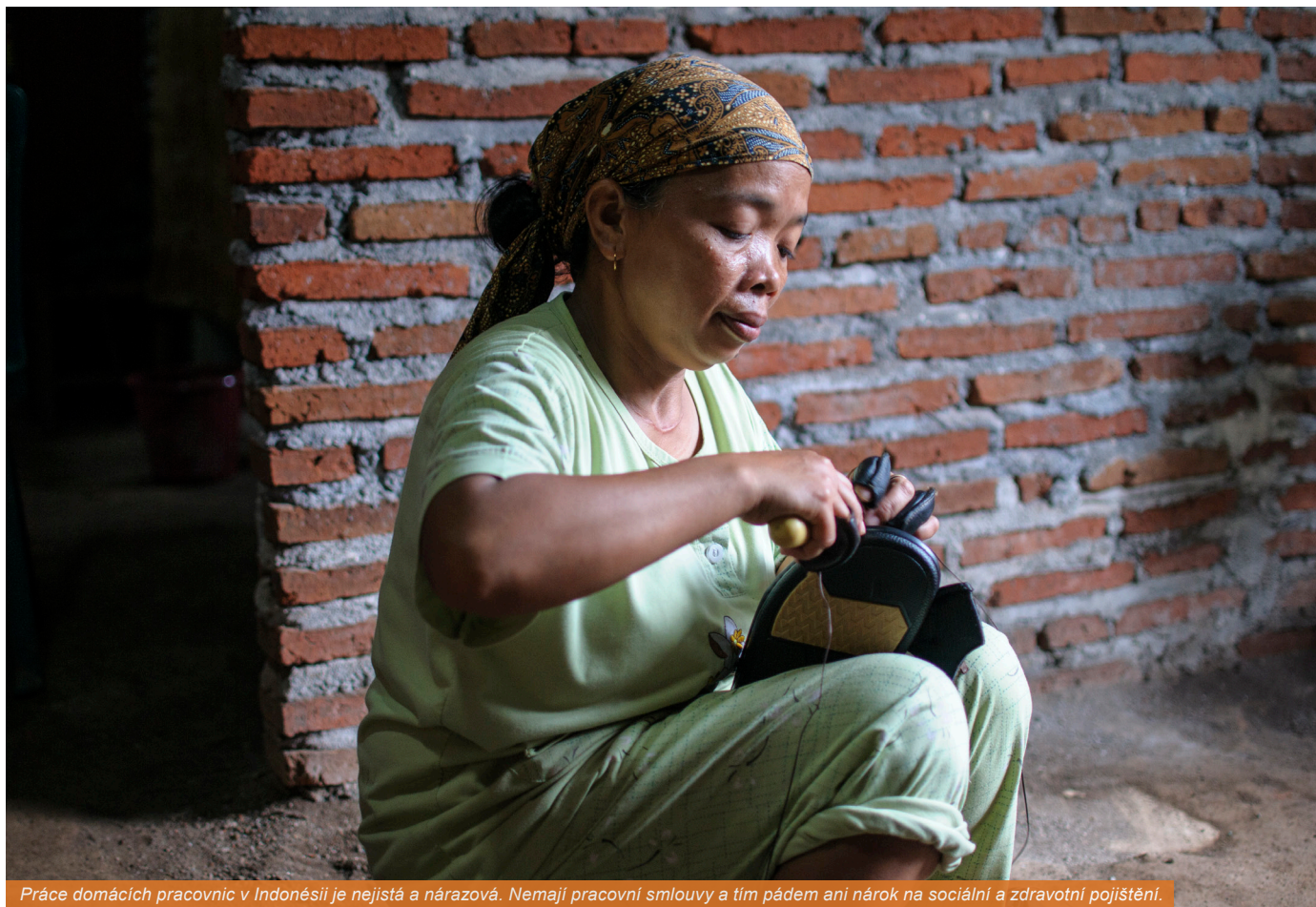
Veřejně dostupné informace umožní, že si zákazník bude moci zkontrolovat, kde daná značka vyrábí oblečení a obuv, jestli příslušné továrny vyplácejí férové mzdy, podporují odborovou činnost a řeší bezpečnostní rizika.

Dostupnost těchto informací umožní rozvoj uživatelsky přívětivých aplikací, webových stránek a dalších nástrojů, které mohou pozitivně ovlivňovat rozhodnutí spotřebitelů.

Tvrzení značek ohledně jejich aktivit k zajištění férových a bezpečných podmínek tak budou moci ověřovat i spotřebitelské organizace a další zainteresované subjekty.

Jak by to fungovalo?

Větší transparentnost by znamenala identifikaci různých aktérů v každém dodavatelském řetězci. Bylo by tak možné přimět jednotlivé články obuvnického a oděv-

Práce domácích pracovníc v Indonésii je nejistá a nárazová. Nemají pracovní smlouvy a tím pádem ani nárok na sociální a zdravotní pojištění.

ního průmyslu, aby přijaly odpovědnost za dodržování lidských práv. Potřebná jsou data z celého dodavatelského řetězce – od lokalit, kde se zpracovávají surové materiály, přes továrny, značky a prodejce, kteří obuv a oblečení uvádějí na trh, až k samotným spotřebitelům.

Nezbytná je také aktivní účast vlád. Aby bylo možné zajistit, že budou všechny značky zveřejňovat informace o dodavatelích, včetně výsledků auditů a plánů nápravy, je nutný pečlivý státní dohled a existence příslušné legislativy.

Jak vypadá transparentnost?

Konkrétně navrhuje:

Značkám

1. Zveřejňujte výroční zprávy o dopadech vaší činnosti na stav lidských práv v celém dodavatelském řetězci, včetně podrobného hlášení o aktivitách náležité péče v oblasti lidských práv, zavedených opatřeních a efektivitě činností směřujících k odstranění nega-

tivních dopadů výroby, to vše za použití měřitelných ukazatelů.²

2. Zveřejňujte jména, adresy a kontaktní údaje dodavatelských továren, subdodavatelů a zprostředkovatelů práce, kteří mají na starosti domácí pracující, a to minimálně jednou ročně.
3. Uznejte existenci domácích pracujících a nutnost regulace jejich práce.
4. Zveřejňujte výsledky sociálních auditů a analýz, včetně úrovně mezd, vyhodnocení rizik, auditů dodavatelů a plánů nápravy.
5. Spolupracujte se zainteresovanými subjekty při analýze dopadu činnosti firem na lidská práva a také

² Konkrétně by informace měly zahrnovat: dohledatelnost původu v dodavatelském řetězci (místo a země výroby / adresy továren, zprostředkovatelů, dodavatelů, značek), statistiku zaměstnanosti (celkový počet zaměstnanců, podíl mužů a žen, průměrná mzda na všech pozicích, průměrná výše měsíčních přesčasů, výše podpory, registrované odborové svazy a/nebo existence kolektivní smlouvy, podíl různých typů pracovních poměrů), ekonomické informace (obrat, množství prodaných kusů, podíl jednotlivých značek na celkovém objemu vyrobeného zboží, přehled jednotlivých složek ceny výrobku) a informace o výrobcích (použité chemické látky, získané certifikáty, certifikační orgány).

Mzdy většiny dělníků obuvnických továren v indické Agře činí v přepočtu 2 320 až 4 640 Kč měsíčně, což je hluboko pod úrovní důstojné mzdy.

- při aktivitách směřujících k ochraně těchto práv a k nápravě v případech závažného porušování.
6. Spolupracujte při řešení problémů spojených s nedostatkem transparentnosti a s bezpečností zaměstnanců v kožedělném průmyslu s dalšími podniky v rámci odvětví. Spolu s transparentností a zapojením představitelů zaměstnanců do vícestranných a obchodních iniciativ povedou tyto aktivity k vyšší efektivitě podniknutých kroků.

Chrom

Kožedělný a obuvnický průmysl musí identifikovat a zmírňovat rizika, která pro zaměstnance a životní prostředí představuje výroba obuvi a proces činění kůže. Zároveň musí pravidelně informovat veřejnost o procesech, kterými se snaží situaci napravit a zajistit co nejšetrnější výrobu.

Společnosti musejí informovat o aktivitách, jež vedou k navýšení podílu alternativních způsobů činění kůže. Při použití chromu musejí firmy prokázat používání špičkových technologií.

Evropské unii a vládám členských zemí, v nichž značky sídlí

1. Vyžadujte od firem, aby každoročně informovaly o účinnosti opatření k odstranění závažných dopadů svých aktivit na lidská práva, včetně informací o dodavatelském řetězci.
2. Vyžadujte od firem, aby zveřejňovaly jména, adresy a kontaktní údaje dodavatelských zařízení, všech

subdodavatelů i zprostředkovatelů práce, kteří mají na starosti domácí pracující, a to minimálně jednou za rok.

3. Požadujte, aby byly výrobky na trhu označeny výrobními kódy, pod nimiž by bylo možné na zvláštní webové stránce najít potřebné informace včetně dohledatelnosti původu zboží v dodavatelském řetězci, statistik zaměstnanosti konkrétní továrny, informací o ceně a dalších informací o výrobku.
4. Vyžadujte od firem, aby zveřejnily výsledky analýzy rizik souvisejících s lidskými právy včetně úrovně mezd, hodnocení rizik, výsledků auditu dodavatelů a plánů nápravy.

Evropské směrnice a označení výrobků

1. Je třeba revidovat směrnici 94/11/EC tak, aby se na obuvi povinně označoval i typ činění kůže (s použitím chromu či jiný).
2. Je třeba zajistit, aby označení „eko“ v celé Evropské unii i v jednotlivých členských zemích znamenalo, že při výrobě obuvi nebyl použit chrom a že taková obuv vyhovuje výrazně přísnějším standardům. K nim patří transparentní a striktní pravidla pro dodržování bezpečnosti a zdraví při práci, šetrnost k životnímu prostředí a soulad se standardy a doporučeními Mezinárodní organizace práce.

Evropská databáze

Je třeba vytvořit standardizovanou přepravní databázi na úrovni Evropské unie, v níž budou uloženy záznamy

o veškerém nákladu, který prochází evropskými přístavy, včetně názvů zainteresovaných společností, země původu zboží, ceny FOB³, množství, konečného místa určení a příjemce. Mělo by být možné tyto záznamy na požádání zveřejňovat. Jako inspirace mohou sloužit systémy fungující ve Spojených státech nebo v Kanadě. Například americká databáze ImportGenius⁴ poskytuje informace celní správy Spojených států.

Vládám producentů země

Vlády zemí, v nichž probíhá textilní, obuvnická a kožedělná výroba, mají podle Obecných zásad OSN pro byznys a lidská práva povinnost zajistit existenci efektivních nástrojů potřebných k ochraně lidských práv. Prosazování těchto zásad by navíc mělo zahrnovat také dostupnost otevřených a transparentních dat, což podporuje iniciativu v oblasti ochrany lidských práv.

Konkrétně:

Požadujte po dodavatelích publikování každoročních zpráv o efektivitě řešení závažných dopadů jejich činnosti na lidská práva, zajišťování dohledatelnosti původu v doda-

3 Cena Free on Board stanoví, že náklady a rizika přecházejí na kupujícího v okamžiku nalodění zboží (přechodem zboží přes zábradlí lodi) v ujednaném přístavu.

4 Viz <https://www.importgenius.com>.

OBUJ SE DO TOHO

„Obuj se do toho“ je název mezinárodní kampaně, která usiluje o zlepšení sociálních a ekologických podmínek v koželužnách, továrnách, dílnách a domácnostech, v nichž probíhá výroba kožené obuvi. Na kampani se podílí 15 evropských a 3 asijské partnerské organizace. Tvůrci kampaně věří, že dělníci a dělnice v celosvětovém obuvnickém dodavatelském řetězci mají právo na důstojnou mzdu a bezpečné pracovní podmínky. Zároveň s tím existuje právo spotřebitelů a spotřebitelek na bezpečné produkty a transparentnost jejich výroby.

vatelském řetězci, zveřejňování statistik zaměstnanosti, ekonomických informací a výsledků sociálních auditů.

Dodavatelům a výrobcům

Dodavatelé mají jako primární zaměstnavatelé přímou odpovědnost za respektování lidských práv ve svých továrnách a za informování o nástrojích, kterými ochranu lidských práv zajišťují.

Konkrétně:

1. Zveřejňujte seznamy odběratelů (alespoň jednou ročně).
2. Zveřejňujte jména, adresy a kontaktní údaje subdodavatelů a zprostředkovatelů práce, kteří mají na starosti najímání domácích pracujících (alespoň jednou ročně).
3. Zveřejňujte výsledky sociálních auditů, informace o počtu zaměstnanců v každém oddělení a na všech pracovních pozicích (včetně poměru mužů a žen), počet zaměstnanců z řad migrantů a nezletilých osob, úroveň fluktuace zaměstnanců, mzdy na všech pozicích a jejich výši podle pohlaví, celkový počet a podíl krátkodobých pracovníků a/nebo zaměstnanců na dobu určitou, průměrný objem přesčasů za měsíc, informace o tom, jestli byla v továrně uzavřena kolektivní smlouva a zda existuje systém podávání stížností, počet stížností od zaměstnanců, počet pracovních úrazů za poslední období a informace o existenci společného výboru zaměstnanců a vedení pro vyhodnocení stížností.
4. Jmenujte v nejvyšším vedení továrny jednotlivce odpovědného za pracovní podmínky a zveřejněte jeho kontaktní údaje.

Autorka: Nicola Round

Překlad: Petra Jurčková

Grafika, sazba: Leoš Knotek

Za obsah odpovídá: Obuj se do toho / NaZemi

Vydalo NaZemi v roce 2017.

ISBN: 978-80-88150-26-8

www.nazemi.cz • www.obujsedotoho.cz

Realizováno s finanční podporou Evropské unie. Obsah projektu je zcela na odpovědnosti tvůrců a partnerů projektu Change Your Shoes / Obuj se do toho a jako takový nemůže být považován za stanovisko Evropské unie. Projekt byl podpořen z prostředků Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.